МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методологія та організація наукових досліджень
(назва навчальної дисципліни)

Освітній ступінь магістр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань 07 Управління та адміністрування
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 073 Менеджмент
(код і назва спеціальності)

освітня програма «Менеджмент: адміністрування діяльності суб'єктів господарювання»
(код і назва спеціальності)

тип дисципліни обов’язкова
(обов’язкова / вибіркова / факультативна)

Ізмаїл – 2019

ПОГОДЖЕНО:
Гарант освітньо-професійної програми

_____ Яценко О.І.
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:
кафедрою української і всесвітньої історії та культури
протокол № 1 від 30.08.19р.

Завідувач кафедри _____ В.Г. Церковна
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:
Голова науково-методичної ради факультету української філології та соціальних наук

_____ Т.Б. Пригарна
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми: к.ф.н., доц. кафедри української і всесвітньої історії та культури Запорожченко О.В.

Рецензенти програми: д.пед.н., проф. кафедри української і всесвітньої історії та культури Кічук Я.В.

© Запорожченко О.В.., 2019
© ІДГУ, 2019

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	***Заочна***
Кількість кредитів:3	*Лекції*:	
	14	*6*
Модулів:2	*Практичні заняття*:	
Загальна кількість годин: 90		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 1	*Лабораторні заняття:*	
Семестр: 1	*Семінарські заняття*:	
	10	*6*
Тижневе навантаження (год.): - аудиторне: 2 - самостійна робота: 4	*Консультації:*	
	Індивідуальні заняття:	
Форма підсумкового контролю: залік		
Мова навчання: українська	*Самостійна робота:*	
	66	*78*

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методологія та методи наукового дослідження, формування системи знань про критерії науковості та вимоги, щодо організації та аргументації дослідження, аналізу його результатів, основні етапи, форми та елементи організації наукової діяльності

Метою викладання навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» є: оволодіння методологією та методами наукового дослідження, формування системи знань про критерії науковості та вимоги, щодо організації та аргументації дослідження, аналізу його результатів.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення курсу передбачає взаємозв'язок з такими дисциплінами як «Управління проектами та ризиками», «Організаційне проектування».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Менеджмент: адміністрування діяльності суб'єктів господарювання».

Інформація про компетентності та відповідні їм програмні результати навчання за дисципліною

Шифр компетент-ності	Назва компетентності	Шифр програм них результа тів	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК 1.	Здатність проведення досліджень на відповідному рівні	ПРН 1.	Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний

			інструментарій для управління в непередбачуваних умовах.
		ПРН.3	Проектувати ефективні системи управління організаціями
ЗК 7.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	ПРН 1	Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах.

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Результати навчання			
	Знання	**Уміння**	**Комунікація**	**Автономність та відповідальність**
ЗК1.	ПРН 1		ПРН 3	
ЗК 7.	ПРН 1			

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 4 кредити ЄКТС (120 годин).

№ з/п	Назви тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна форма навчання)					
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Самостійна робота
1.	Сучасне розуміння науки та науково-дослідницької діяльності.	4	2	2	-	-	8	2	2				10
2.	Методологія наукового дослідження.	4	2	2	-	-	8	4	2	2			10
3.	Теоретична основа наукових досліджень.	4	2	2	-	-	8	2		2			10
4.	Логіка наукового дослідження..	4	2	2	-	-	8	2		2			12
5.	Інформаційне забезпечення наукових досліджень.	4	2	2	-	-	8						12
6.	Психологія та технологія організації наукової роботи	2	2	-	-	-	13	2	2				12
7.	Підготовка та організація роботи над різними типами наукових робіт.	2	2	-	-	-	13						12
	Разом:	24	14	10			66	12	6	6			78

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Сучасне розуміння науки та науково-дослідницької діяльності.

Предмет та поняття про науку, її сутність, історичні аспекти розвитку. Процес пізнання, його види та структура, понятійний апарат, зміст і функції науки. Наука як система знань, закономірності її розвитку. Гіпотеза, докази та формування теорій. Класифікація науки, взаємозв'язок між трьома розділами наукового знання: природознавством, суспільними (соціальними) науками і філософією. Організація наукової діяльності в Україні та в вищих навчальних закладах. Наукові школи, їх головні ознаки. Наукові комунікації. Наукова-дослідницька діяльність. Наукові установи. Кадри наукових установ. Наукова продукція.

Тема 2. Методологія наукового дослідження.

Поняття про методологію наукового дослідження, види та функції досліджень. Методика вибору проблеми та теми дослідження, формування ідеї та гіпотези. Визначення поняття методології. Фундаментальна або філософська методологія, загально наукова методологія, конкретно наукова методологія. Метод сходження від абстрактного до конкретного. Метод ідеалізації. Метод формалізації. Аксіоматичний метод. Рівні пізнання в методології наукових досліджень. Загальна і часткова методологія науки. Поняття про ідею та парадигму. Методи та техніка наукових досліджень, їх класифікація. Методи емпіричного дослідження. Методи теоретичного дослідження. Експеримент та його характерні особливості в процесі дослідження. Аналіз і синтез, індукція і дедукція, історичний і логічний методи дослідження. Гіпотеза і докази у наукових досл1дженнях. Способи встановлення істини: безпосередній і опосередкований. Методика здійснення наукових досліджень у психології та соціології. Стадії наукових досліджень: організаційна, дослідна, узагальнення, апробація, реалізація результатів.

Тема 3. Теоретична основа наукових досліджень.

Класифікація наукових теорій. Порівняльні, аналітичні, синтетичні наукові теорії. Співвідношення емпіричного і теоретичного в формуванні теорії. Уявлення, ідеї, поняття, концепції, які обслуговують практичну діяльність людей. Теорія — як система достовірних знань про дійсність, яка описує, пояснює, передбачає явища конкретної предметної галузі. Критерії наукових теорій та їх сутність. 6 Основні елементи теорії., їх характеристика. 1. Вихідні засади (фундаментальні поняття, принципи, закони, рівняння, аксіоми тощо). 2. Ідеалізований об'єкт (абстрактна модель суттєвих властивостей і зв'язків досліджуваних предметів. 3. Логіка теорії (сукупність певних правил і способів доведення, спрямованих на пояснення структури і зміну знання). 4. Філософські установки і ціннісні фактори. 5. Сукупність законів і тверджень. Поняття про ідею як форму відображення зовнішнього світу. Науковий закон, як сформульоване у поняттях знання. Фундаментальний закон. Мінімізація теорії. Функції наукової теорії.

Тема 4. Логіка наукового дослідження.

Загальна схема наукового дослідження, та його складові. 1. Вибір теми, обґрунтування її актуальності і визначення рівня її розробленості; вибір об'єкта, предмета, окреслення мети і завдань дослідження. 2. Накопичення необхідної наукової інформації, пошук, вивчення й аналіз літературних та інших джерел з теми дослідження; вибір напрямів дослідження з огляду на його мету. 3. Відпрацювання гіпотези й теоретичних передумов дослідження, визначення наукового завдання. 4. Вибір методів дослідження, які є інструментом здобуття фактичного матеріалу, необхідною умовою досягнення поставленої мети. 5. Оброблення й аналіз результатів експериментального дослідження. 6. Написання тексту роботи, оформлення її вступу і висновків, опис використаних джерел і створення додатків. 7. Підготовка до захисту і захист наукового дослідження. Логіка наукових досліджень у працях провідних вчених. Ознайомлення зі станом проблеми, уточнення теми і складання програми дослідження.. Визначення методики дослідження. Формулювання мети дослідження, яка конкретизується в його завданнях. Розроблення гіпотези – можливої, передбачуваної відповіді на поставлені запитання. Індуктивні та дедуктивні гіпотези.

Тема 5. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.

Поняття, терміни та роль інформації в проведенні наукових досліджень. Види інформації. Отримання і аналіз первинної інформації. Інформація в інформаційно-пошукових системах бібліотек та установах науково-технічної інформації. Вторинна інформація. Процес збору та аналізу наукової інформації. Пошук вторинної документальної інформації з теми дослідження, бібліографічні видання. Бібліотечно-бібліографічні джерела інформації та автоматизовані системи обробки інформації на ЕОМ. Каталоги, їх види та характеристика. Техніка роботи з науковою літературою. Оформлення бібліографічного опису літератури та списку використаних джерел в процесі наукового дослідження. Інформаційні технології. Поняття про інтелектуальну власність, її форми: винахід, відкриття, особливості оформлення та використання документів інтелектуальної власності.

Тема 6. Психологія та технологія організації наукової роботи.

Організація творчої діяльності, визначення творчого підходу, творчості. Ефективність наукової творчості, оптимальне використання потенційних можливостей науковця. Раціональна організація праці. Принципи наукової роботи: творчий підхід, мислення, плановість, динамічність, колективність, самоорганізація, економічність, критичність і самокритичність, робота над собою, діловитість, енергійність, практичність. Їх визначення та сутність. Елементи самоорганізації та їх розкриття: організація робочого місця; додержання дисципліни праці; послідовність у накопиченні знань протягом творчого життя; систематичність у дотриманні єдиної методики і технології при виконанні одноразової роботи. Поняття про самореалізацію. Основні якості, що відповідають статусу науковця. Нейрофізіологічні механізми забезпечення розумової праці. Психологія наукової творчості. Організація робочого дня науковця, ведення щоденника. Індивідуальні особливості входження в роботу. Організація робочого місця науковця. Технічні засоби наукової діяльності. Особливості ділового спілкування.

Тема 7. Підготовка та організація роботи над різними типами наукових робіт.

Форми завершення наукових досліджень у вищих навчальних закладах освіти. Курсова (дипломна) робота: загальна характеристика. Підготовчий етап: визначення об’єкта, предмета, мети та завдань роботи. Методичні та методологічні підходи до виконання наукової роботи. Послідовність 8 виконання. , робота з текстом, оформлення роботи, зокрема списку літературних посилань. Керівництво курсовою (дипломною) роботою, рецензування та захист. Магістерська (дипломна) робота як кваліфікаційне дослідження. Оформлення документів на магістерську дипломну роботу. Етапи написання. Структура кваліфікаційної роботи, послідовність її виконання. Оформлення у відповідності до вимог Державного стандарту. Підготовка до захисту дипломної роботи, повідомлення про основні результати наукового дослідження. Характерні недоліки при виконанні дипломної роботи

5.2. Тематика семінарських занять

Тема 1. Сучасне розуміння науки та науково-дослідницької діяльності.

Тема 2. Методологія наукового дослідження.

Тема 3. Теоретична основа наукових досліджень.

Тема 4. Логіка наукового дослідження.

Тема 5. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.

5.3.Організація самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	Форми звітності
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	14/14	Конспект лекцій
2.	Підготовка до семінарських занять	10/6	Конспект відповідей на сем
3.	Підготовка до проміжного контролю	4/4	Виконані завдання мкр
4.	Підготовка реферату	20/20	Реферат та його захист
5.	Виконання завдань для самостійної роботи	18/34	Конспект завдань для с.р.
	Разом	**66/78**	

Тематика індивідуальних завдань

1. Наукове дослідження як форма здійснення і розвитку науки.
2. Види наукових досліджень.
3. Класифікація наукових досліджень та наук
4. Внесок українських вчених у науку.
5. Глобальні кризи й проблема важливості науково-технічного прогресу.
6. Сучасні наукові школи у теорії та методиці управління
7. Особливості та вимоги до здійснення науково-практичних досліджень
8. Види досліджень у сфері менеджменту
9. Етичні принципи здійснення наукового дослідження
10. Академічна доброчесність
11. Основні принципи наукового дослідження.
12. Сучасні підходи у вивченні управлінських процесів у наукових дослідженнях
13. Методологія як теорія та як сукупність методів дослідження
14. Моделювання у науковому дослідженні
15. Емпіричні методи наукових досліджень, їх сутність та класифікація
16. Теоретичні методи наукових досліджень, їх сутність та класифікація.
17. Огляд актуальних тем наукових досліджень з теорії та методлики управління.
18. Експеримент як засіб отримання нових знань в управлінні
19. Програма науково-педагогічного дослідження.
20. Науковий експеримент: сутність та види
21. Обробка експериментальних даних
22. Термінологічно-категоріальний апарат дослідження
23. Науковий апарат дослідження
24. Наукова інформація та її джерела
25. Технологія роботи з науковою літературою.
26. Наукометричні бази даних, їх різновиди та особливості
27. Наукові медалі і премії: загальний огляд
28. Наукова стаття як різновид наукової роботи здобувачів вищої освіти: вимоги, особливості її підготовки та публікації у наукових журналах
29. Тези доповідей як різновид наукової роботи здобувачів вищої освіти: вимоги до них, особливості їх підготовки та публікації
30. Методичні рекомендації як різновид наукової роботи здобувачів вищої освіти: вимоги та особливості їх підготовки
31. Реферат як різновид наукової роботи здобувачів вищої освіти: вимоги та особливості його підготовки
32. Доповідь як різновид наукової роботи здобувачів вищої освіти: вимоги та особливості її підготовки
33. Курсова робота як вид наукового дослідження здобувача вищої освіти: вимоги та особливості її підготовки і захисту
34. Дипломна та магістерська роботи як види наукового дослідження здобувача вищої освіти: вимоги та особливості їх підготовки і захисту.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

6.1. Форми поточного контролю: семінарські заняття, індивідуальні завдання.
6.2. Форми проміжного контролю: модульна контрольна робота.
6.3. Форми підсумкового контролю: залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з підручниками та методичними посібниками, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді реферату та виконаних індивідуальних завдань.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння теоретичним матеріалом.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
26-50	не зараховано
1-25	

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	**70 балів** (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом.0,7	**30 балів** (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	**35 балів** (поточний контроль)	**16 балів** (проміжний контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв’язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову літературу, розв’язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.

1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Виконані завдання з дисципліни	5
Реферат	5

Критеріями оцінювання *виконання завдань індивідуальних завдань* є вміння студента правильно відповісти на питання та вміти пояснити теоретичні засади, згідно з якими була дана відповідь.

Оцінювання *реферату* здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела. Критеріями оцінювання *презентації* є її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення.

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за відповідь на 1 питання складає 15 балів. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Добронравова І. С. Новітня західна філософія науки : підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : ПАРАПАН, 2008. 214 с.
2. Іщенко М. П. Філософія науки : питання теорії і методології : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. К. : УБС НБУ, 2010.– 444 с.
3. Клименюк О.В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження: Авторський підручник. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. 398 с.
4. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень : навч. посібн. Вид. 2-е, доп. і перероб. - К. : Видавничий дім „Професіонал”, 2004. 208 с.
5. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
6. Сергієнко В. В. Філософські проблеми наукового пізнання : навч. посібник. Кременчук : Кременчуцький національний університет ім. Михайла Остроградського, 2011. 103 с.
7. Сидоренко В. К., Дмитренко П. В . Основи наукових досліджень : навч. посіб. для вищ. пед. закл. Освіти. К.: РННЦ «ДІНІТ», 2000. 260с.
8. Синденко В.М., Грушко И.М. Основы научных исследований Харків : Вища школа, 2006. 200 с.

Додаткова література:

1. Добронравова И. С. Синергетика : становление нелинейного мышления К. : «Лыбидь», 1990. 150 с.
2. Куайн У. Слово и объект. М. : Праксис ; Логос, 2000. 386 с.
3. Кун Т. Структура научных революций. М. : OZON, 2009. 310 с.
4. Лакатос И. Избранные произведения по философии и методологии науки. М. : Академпроект, 2008. 475 с.
5. Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ / Имре Лакатос. М. : Медиум, 1995. 235 с.
6. Пирс Ч. С. Избранные философские произведения / Чарльз Сандерс Пирс. М. : Логос, 2000. 448 с.
7. Поппер К. Объективное знание: Эволюционный подход./ Карл Поппер. М. : Эдиториал УРСС, 2002. 381 с.
8. Пригожин И. Конец определености. Время, хаос и новые законы природы / И. Пригожин. Ижевск : НИЦ «Регулярная и хаотическая динамика», 2000. 208 с.
9. Пригожин И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой. М.: Прогресс, 1986. 432 с.
10. Рассел Б. Человеческое познание : его сфера и границы. М. ТЕРРА – Кн. клуб: Республика, 2000. 388 с.
11. Рикер П. Конфликт интерпретаций. Очерки о герменевтике. М. : Канон-Пресс-Ц : Кучково Поле, 2002. 624 с.
12. Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре. М. : Республика, 1998. 413 с.
13. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки / [Пер. с англ. и нем. А. Л. Никифорова; общ. ред. И. С. Нарского]. М. : Прогресс, 1986. 542 с.
14. Фейерабенд П. Против метода. Очерк анархистской теории познания / П. Фейерабенд. М. : АСТ ; Хранитель, 2007. 413 с.
15. Фуко М. Археология знания. К. : Ника-Центр, 1996. 208 с.

Електронні ресурси:

1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua.
2. Національна парламентська бібліотека України. URL: http://www.nplu.kiev.ua
3. Харківська державна наукова бібліотека ім. Короленка URL: http://korolenko.kharkov.com
4. Добронравова І. С. Динамічний хаос у соціумі як середовище соціальної самоорганізації. *Соціологія : теорія, методи, маркетинг*. 2005. № 1. С. 168 – 180. URL: http://www.philsci.univ.kiev.ua
5. Добронравова І. С. Філософія науки : навч. посібник. К., 2002. URL: http://www.philsci.univ.kiev.ua
6. Бевзенко Л. Д. Социальная самоорганизация. К. : Институт социологии НАНУ, 2002. 436 с. URL: http://www.philsci.univ.kiev.ua
7. Галіченко М. Проблема застосування синергетичної методології в соціально-гуманітарних науках. *Південний архів. Іст. науки. : Зб. наук. праць*. 2010. Вип. 31-32. С. 26–34. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Pain/2010_31_32/Gal_Pol.pdf